

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. V. Quodnam sit objectum formale & primarium, tam motivum, quàm
terminativum sententiæ, & prima rejicitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

& rationem essentiae & naturae, quod tamen à Thomistis communiter non admittitur. Sequela Majoris probatur: quia similiter illa non dicuntur de Deo & creaturis aequivoce, sed analogice, & in creaturis ratio essentiae, non est ratio existentiae; sicut nec ratio essentiae, ratio naturae: haec enim in creaturis realiter, vel saltem virtualiter distinguuntur: Ergo si ex eo quod ratio speciei, naturae, & intellectiois, de Deo & creaturis non aequivoce, sed analogice dicuntur, & in creaturis ratio speciei, non est ratio naturae, nec intellectiois, liceat inferre, haec virtualiter in Deo distinguuntur: ex eodem principio sequitur, essentiam & existentiam, ac naturam & essentiam, in Deo etiam virtualiter differre.

89. Respondeo ergo secundo, quod quando D. Thomas dicit quod in creaturis ratio sapientiae, non est ratio bonitatis, per ly *ratio sapientiae*, & *ratio bonitatis*, intelligi debet propria ratio formalis illarum perfectionum; intendit enim S. Doctor, quod quia bonitas & sapientia in rebus creatis, ex propria ratione formali distinguuntur, & non ex sola limitatione & potentialitate creaturae: eo quod pertineant ad diversas lineas, & diversa objecta formalia respiciant (ut antea exposuimus) ratione ratiocinata, seu virtualiter in Deo distinguuntur. Unde cum natura, species, & intellectio, ad eandem lineam pertineant, & non differant in rebus creatis ex propria ratione formali, sed ex sola limitatione creaturae, ex hoc D. Thomae testimonio non licet inferre, haec in Deo virtualiter distinguuntur.

90. Objicies tertio contra eandem conclusionem: Ratio objecti terminativi distinguitur virtualiter à divina natura: Ergo & ratio objecti motivi, in qua consistit species intelligibilis. Consequentia tenet ex paritate rationis, Antecedens probatur. Ratio objecti terminativi divinae intellectiois, est ratio veri increati: Sed ratio veri increati distinguitur virtualiter à natura divina: Ergo & ratio objecti terminativi.

Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, distinguo Majorem: Ratio objecti terminativi, est ratio veri increati, ut contracta ad divinam essentiam, concedo: ut habet rationem transcendentis, & ambit naturam, relationes, & attributa divina, nego. Ad Minorem similiter distinguo: Sed ratio veri increati, ut ambit tam absoluta quam relativa, distinguitur virtualiter à natura divina, concedo: Ut est contracta ad divinam essentiam, nego. Solutio constabit ex dicendis articulo sequenti.

91. Objicies quarto contra ultimam conclusionem: Omnis perfectio simpliciter simplex, est formaliter in Deo, & non tantum eminenter: Sed ratio habitus est perfectio simpliciter simplex: Ergo reperitur formaliter in Deo. Major est certa, & constabit ex infra dicendis, Minor vero probatur. Habitus essentialiter consistit in facilitate ad actum: Sed haec est perfectio simpliciter simplex, cum melius sit eam habere, quam eam carere: Ergo ratio habitus est perfectio simpliciter simplex.

Respondeo negando Minorem, ad cujus probationem, distinguo Majorem: Habitus essentialiter importat in potentia facilitatem ad actum, provenientem ab extrinseco, & ratione alicujus formae superadditae, & realiter aut virtualiter saltem à potentia distinctae, concedo Majorem. Provenientem ab intrinseco, nego

A Majorem & Consequentiam. Facilitas enim ab extrinseco proveniens, non est perfectio simpliciter simplex, cum praesupponat essentialiter in potentia quam perficit, aliquam imperfectioem, nempe difficultatem quam vincat, aut improprietatem quam tollat: ut constat in potentia visiva, quae quia est de se facilis, & proportionata ad videndum, nullo eget habitu ad eliciendam visionem. Unde falsum est quod melius sit talem facilitatem habere, quam non habere: perfectius enim est habere ab intrinseco, & sine ullo superaddito, facilitatem & proportionem ad actum, quam ab extrinseco, & per aliquam formam potentiae superadditam, & realiter aut virtualiter ab ea distinctam.

ARTICULVS V.

Quodnam sit objectum formale & primum, tam motivum, quam terminativum divini intellectus?

§. I.

Referuntur sententiae, & prima rejicitur.

92. Circa hanc difficultatem variè opinantur Auctores, omnes tamen sententiae, claritatis gratia, ad duas principales revocari possunt, & secunda rursus in tres alias subdividi.

Prima docet objectum primum intellectus divini, esse ens ut sic, analogice commune Deo & creaturis. Ita Durandus in 1. dist. 35. quaest. 1. & Nominales ibidem.

Secunda tenet objectum primum & specificatum intellectus divini, non esse ens in communi, abstrahens à creato & increato, sed ens increatum. Ita communiter docent Theologi cum Sancto Doctore 1. contra Gentes cap. 48. Quia tamen in Deo plures sunt formalitates, nempe natura, ut radix attributorum & relationum; attributa, relationes, & ens divinum & increatum, transcendens omnia quae sunt in Deo: licet praefati Auctores conveniant in assignando pro objecto primum intellectus divini, ens & verum increatum; in constituendo tamen, sub qua formalitate, rationem primarij objecti sortiatur, in tres dividuntur sententias. Quidam enim rationem entis increati, ut ambientem naturam, attributa, & relationes divinas, docent esse objectum formale tam motivum, quam terminativum divinae intellectiois. Ita ex nostris docet Gonzalez infra quaest. 14. & ex extraneis Molina, & Ruiz. Alij distinguunt inter objectum formale motivum & terminativum, & docent objectum formale motivum divini intellectus, esse solam Dei essentiam, ut ab attributis, & relationibus virtualiter distinctam: objectum vero formale terminativum, esse naturam, attributa, & relationes; vel ens divinum, ut commune per logicam transcendentiam, omnibus praedicatis divinis. Quae sententia à quibusdam tribuitur Nazario, sed immerito: ille enim 1. parte quaest. 14. art. 5. contro. 2. notab. 6. expresse docet, quod essentia divina est divini intellectus objectum adequatè motivum, & primario terminativum, & ratio cognoscendi omnia, ut ibidem videri potest.

Alij demum (& haec sententia communior est in Schola Thomistarum, eamque ex extraneis amplectuntur Suarez, Vazquez, & Granada) docent

naturam divinam, ut ab attributis & relationibus virtualiter distinctam, esse objectum formale & primum, tam motivum quam terminativum divini intellectus. Unde

93. Dico primò: objectum primum intellectus divini, esse ens increatum, non verò ens ut sic, ut analogicè commune Deo & creaturis. Ita D. Thomas loco citato, ubi varijs rationibus hanc veritatem demonstrat.

Prima & fundamentalis potest sic proponi. Illud est objectum primum, & specificativum intellectus divini, quod est per se primò ab illo intellectum: Sed nihil creatum potest esse per se primò à Deo intellectum: Ergo ens creatum, ad objectum primum, & specificativum divini intellectus, pertinere non potest, sed solum ens increatum & divinum. Major constat, Minor verò probatur. Ut objectum aliquod, per se primò ab intellectu attingatur, debet per se primò representari per speciem: Sed in intellectu divino, nulla datur species quæ ens creatum per se primò representet: Ergo nihil creatum potest esse per se primò à Deo intellectum. Major constat, nam ex intellectu & specie fit adæquatum intellectio- nis principium, nec intellectus aliter quam specie objecti fecundatus, potens est proximè exire in intellectio- nem: Sed species non potest per se primò intellectum fecundare, nisi in objectum per se primò ab illa representatum, cum mediâ representatione fecundet: Ergo intellectus non potest per se primò aliquid intelligere, nisi à specie per se primò representetur. Minor verò probatur: in Deo nulla potest dari species creata, sed ipsa divina essentia habet rationem speciei, fecundantis divinum intellectum ad cognoscenda objecta: Atqui divina essentia non potest per se primò representare creaturas: Ergo in Deo nulla potest dari species, quæ ens creatum per se primò representet. Major constat, Minor verò, cui soli potest inesse difficultas, probatur primò. Essentia Angeli, ut species, solum se ipsam per se primò representat, alia autem à se, prout in ipsa continetur: Ergo pariter essentia divina, ut species, solum se ipsam potest primario representare.

Secundò, representatio speciei, vel est ratione similitudinis, vel ratione identitatis cum objecto: Sed divina essentia, nulli rei creatæ potest esse perfecte similis, nec cum illa identificari, ut constat: Ergo essentia divina, nullam rem creatam potest primario representare.

Tertiò, objectum per se primò per speciem representatum, debet convenire cum illa, saltè in eodem gradu immaterialitatis, ut docet D. Thomas infra quæst. 12. art. 2. inferens ex hoc principio, nullam speciem creatam posse representare quidditative Deum: Sed nihil creatum potest cum divina essentia convenire in eodem gradu immaterialitatis, ut manifestum est: Ergo nihil creatum potest per se primò representari per illam, ut speciem.

Quartò, species est virtus objecti primario per ipsam representati, & ut illius virtus ad intellectio- nem concurrat, ut docent Philosophi in libris de Anima: Sed divina essentia nequit ad intellectio- nem divinam concurrere, ut virtus alicujus entis creati, ut evidens est: Ergo non potest esse species, per se primò representativa alicujus entis creati.

94. Secunda ratio D. Thomæ, quæ est quinta in ordine, sic ab illo formatur. Primò & per se in-

Tomus I.

A telledum, est perfectio intelligentis: secundum hoc enim intellectus est perfectus, quod intelligit in actu, quod fit per hoc quod est unum cum primo & per se intellecto: Sed nihil creatum potest esse perfectio intellectus divini: Ergo nihil creatum potest esse primò intellectum ab ipso, & consequenter solus Deus est objectum primum proprii intellectus.

Tertia ratio quam ultimo loco ibidem proponit, sic potest formari. Objectum primò, & per se ab aliqua potentia attingibile, dat illi specificationem: Sed nihil à Deo distinctum, potest intellectui divino specificationem tribuere: Ergo nihil distinctum à Deo, potest per se primò ab intellectu divino cognosci, & consequenter sola veritas increata, est primum objectum adæquatum illius. Minor videtur certa, nam dare specificationem potentie, est in illam exercere veram & propriam causalitatem: nihil autem creatum, potest esse causa vera & propria alicujus perfectionis divinæ; alias aliqua divina perfectio, verè & proprie à creaturis dependeret. Major autem probatur: Tum quia est commune Philosophorum axioma, potentias & habitus ab objectis sumere specificationem, quod intelligendum est de objectis formalibus & primarijs: Tum etiam, quia in hoc objectum primum à secundario differt, quod istud purè terminat actum potentie, illud autem non terminat purè, & consequenter aliquod aliud munus erga potentiam exercet, quam purè terminare: Sed supra purè terminare, nihil aliud esse potest quam specificare potentiam: Ergo objectum primò, & per se, & ratione sui ab aliqua potentia attractum, dat illi speciem.

Ultima ratio sumitur ex Tractatu de voluntate Dei: Objectum enim primum voluntatis divinæ, non est bonum in communi, abstrahens à creato & increato, sed bonum increatum & divinum: Ergo pariter objectum primum intellectus divini, non est verum in communi, abstrahens à creato & increato, sed verum divinum & increatum. Consequentia tenet à paritate rationis, Antecedens autem demonstrari solet in Tractatu de voluntate Dei, & potest breviter hic suaderi. Objectum primum voluntatis est finis, media namque non amantur ratione sui, sed solum ratione finis, & consequenter sunt extra objectum voluntatis primum: Sed nulla bonitas, præter incretam & divinam, esse potest finis voluntatis divinæ: *Omnia enim propter semetipsum operatus est Dominus*, ut dicitur Prover. 16. Ergo sola bonitas divina & increata, est objectum primum voluntatis divinæ. Alias rationes exponemus in Tractatu de scientia Dei, quando ostendemus Deum non cognoscere creaturas immediate in seipsis, sed solum in seipso, & in essentia sua tanquam in causa.

§. II.

Solvuntur objectiones.

O bjectiones primò cum Durando: Quò aliqua potentia est perfectior, eò universalius habet objectum: Sed intellectus divinus est potentia perfectissima, & verum ut sic, abstrahens à creato & increato, est universalius, quam verum increatum: Ergo objectum primum & specificativum intellectus divini, non est verum increatum, sed abstrahens à creato & increato.

I ij

95.

Disp. 2.
art. 1.
§. 2.

96.

Confirmatur & magis explicatur hæc ratio. Quò potentia est perfectior, ei debet correspondere perfectius objectum: Sed objectum quò est universalius, eò est perfectius: Ergo potentia perfectissima, qualis est intellectus divinus, assignari debet objectum universalissimum, quale est ens abstrahens à creato & increato. Major constat, Minor probatur. Quò objectum est abstractius, eò est perfectius: Sed quò universalius est, eò abstractius est: Ergo quò est universalius, eò est perfectius.

97. Ad objectionem distingo Majorem: Quò aliqua potentia est perfectior, eò universalius habet objectum; universalitate prædicationis, nego: universalitate continentie, & causalitatis, concedo. Ad Minorem similiter distingo: Verum abstrahens à creato & increato, est universalius vero increato; universalitate prædicationis, concedo: universalitate continentie & causalitatis, nego. Nam verum increatum, cum sit prima causa, & prima mensura totius veritatis create & participata à rebus, eminenter actualissimè continet omne verum creatum, ad quod secundario intellectus divinus se extendit. Ex quo patet responsio ad confirmationem, concessa enim Majori, distinguenda est Minor. Quò objectum est universalius, continentia & causalitate, eò est perfectius, concedo Minorem. Quò est universalius prædicatione, nego Minorem. Ad cujus probationem, distingo Majorem: Quò objectum est abstractius abstractione formali, eò est perfectius, concedo: Quò est abstractius abstractione potenciali, nego: quà distinctione applicatà Minori, debet negari Consequentia.

98. Objicies secundò: Objectum adæquatum alicujus potentie, debet sub se continere omnia quæ possunt ab illa attingi: Sed verum increatum non continet sub se omnia, quæ possunt ab intellectu divino cognosci: Ergo non est objectum adæquatum intellectus divini, sed ens abstrahens à creato & increato. Minor patet, nam intellectus divinus non solum cognoscit Deum, sed etiam creaturas, secundum proprias rationes: Atqui creaturæ non continentur sub ente increato, bene tamen sub ente ut sic abstrahente à creato & increato: Ergo ens increatum non continet omnia quæ attingit intellectus divinus. Major autem probatur: Objectum adæquatum non potest excedi à potentia, aliàs adæquatum cum illa non erit: Sed si non contineat omnia quæ potentia valet attingere, exceditur à potentia: Ergo debet illa omnia continere.

Respondeo distinguendo Majorem: Objectum adæquatum extensivum, concedo: objectum adæquatum specificativum, subdistinguo Majorem: debet sub se continere &c. continentia formali aut eminentiali, transeat: continentia determinatè formali, nego Majorem. Et sub eadem distinctione Minoris, distingo Consequens: non est objectum adæquatum, extensivum, concedo: adæquatum, specificativum, nego.

99. Explicatur: In qualibet potentia vel habitu, duplex solet distingui objectum: unum quod dicitur adæquatum specificativum, à quo potentia vel habitus, suam specificationem desumit; & aliud quod appellatur adæquatum extensivum, ad quod potentia vel habitus potest se extendere primario, vel secundario, nec potest extra ejus limites ferri. Quia ergo, licet intellectus divinus Deum & creaturas cognoscat, speciem tamen à

A creaturis non accipit, nec per se primò illas attingit, sed tantum secundario, & quatenus continentur in essentia divina tanquam in causa, ut ostendimus in Tractatu de scientia Dei, objectum adæquatum specificativum intellectus divini, est sola increata veritas; quamvis objectum adæquatum extensivum, sit verum ut sic, prout abstrahit à creato & increato. Quod magis explicari & illustrari potest in objecto intellectus nostri: ut enim docetur in Metaphysica, noster intellectus non specificatur ab ente communi enti reali & rationis; & tamen secundario ens rationis cognoscit, propter habitudinem quam importat ad ens reale, & dependentiam ab illo. Similiter Metaphysica adæquatè specificatur ab ente reali, & tamen secundario ens rationis considerat, & de illo passionem demonstrat: quia ens rationis ab ente reali dependet, & ad illius instar confingitur. Sicut ergo ens rationis formaliter continetur sub objecto extensivo intellectus nostri, & tamen non pertinet ad objectum specificativum illius: ita creaturæ formaliter continentur sub objecto extensivo intellectus divini, non tamen sub objecto primario & specificativo illius. Et sicut salvatur in ente reali esse objectum specificativum adæquatum intellectus creati, quamvis ens rationis cognoscat; quia illud cognoscit per ordinem ad ens reale, & per speciem illius: ita in veritate increata salvatur esse objectum adæquatum specificativum intellectus divini: quia creaturas solum secundario cognoscit, & illas considerat in veritate increata, & per speciem illius.

Objicies tertio: Ens commune Deo & creaturis cognoscitur ab intellectu divino, primario & ratione sui: Ergo est objectum illius primarium. Consequentia patet, Antecedens probatur. Deus cognoscit omne verum, omni modo quo est cognoscibile: Sed ens ut commune Deo & creaturis, est cognoscibile primario, & ratione sui; & sic de facto cognoscitur ab intellectu creato: Ergo ens commune Deo & creaturis cognoscitur ab intellectu divino, primario & ratione sui.

D Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem distingo Majorem: omni modo quò est cognoscibile absolute, & à quovis intellectu, nego Majorem: omni modo quò est cognoscibile ab intellectu divino, concedo Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet ens ut sic possit cognosci primario & ratione sui ab intellectu creato, non tamen à divino, quia in tali cognitione multiplex imperfectio importatur: est enim confusa & potentialis, non exprimens, sed tantum implicite importans differentias contractivas; est etiam dependens in sua specificatione ab aliquo prædicato quod non exprimit infinitam perfectionem, & quod est negativè creatum, hoc est non dicens perfectionem increatam; & insuper ex tali cognitione arguitur possibilis dependentia ab ente positivè creato in specificatione cognitionis divinæ; cum ens creatum sub ente ut sic contineatur, & potentia attingens per se primò aliquam rationem communem, possit primario circa illius inferiora versari.

Dices: Ens ut sic, & prout abstrahit à creato & increato, non potest cognosci ab intellectu divino secundario, & tanquam objectum materiale, eò modo quo creaturæ ab illo cognoscuntur: Ergo debet ab illo attingi primario, & ratione sui:

Disp. 2.
art. 10
§ 2.

100.

101.

& sic erit ejus objectum primum, & specificativum.

Respondeo ens ut sic posse dupliciter sumi: primo secundum omne quod implicite includit, secundo pro eo quod explicat: primo modo sumptum, cognoscitur ab intellectu divino, partim primario, prout nempe includit Deum; & partim secundario, prout scilicet includit creaturas: secundo autem modo sumptum, non cognoscitur omnino primario, nec proprie secundario, sed tanquam predicatum inclusum in objecto primario, ad eum modum quo partes physicae vel metaphysicae cognoscuntur in toto.

102. Instabis: Scientia divina attingit primario ens ut sic, Deo & creaturis commune: Ergo & intellectus divinus. Consequentia patet, tum ex paritate rationis, tum quia objectum particularis virtutis, qualis est scientia, non potest esse universalius objecto potentiae in qua talis virtus residet. Antecedens vero probatur: Scientia Dei formaliter est Metaphysica, cum haec sit perfectio simpliciter simplex, quae formaliter reperitur in Deo: Sed Metaphysica attingit primario ens ut sic, Deo & creaturis analogice commune, cum illud sit proprium ejus objectum: Ergo & scientia Dei.

Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Majorem; cum enim Metaphysica in suo conceptu formali involvat aliquam imperfectionem, nempe specificationem, & dependentiam ab ente ut sic, quod est potentiale, & implicite involvens ens creatum, non est perfectio simpliciter simplex, nec continetur in Deo formaliter, sed tantum eminenter: quatenus scilicet scientia divina omnia cognoscit sub altiori & actualiori ratione, nempe entis divini, in quo eminenter continentur.

§. III.

Objectum formale motivum divini intellectus explicatur.

103. **D**ico secundo: Objectum formale motivum divini intellectus, est sola divina essentia, ut distincta virtualiter à relationibus, & attributis.

Probatur conclusio ratione fundamentali: Illud habet rationem objecti motivi intellectus, quod est species, vel gerit vices speciei intelligibilis, & intellectum ad intelligendum movere, & fecundat; concurratque cum illo ad intellectionem: Sed sola divina essentia, ut distincta virtualiter à relationibus & attributis, est species quae intellectus divinus fecundatur ad intellectionem; & cum ipso ex parte principij ad intellectionem concurrat: Ergo sola divina essentia sic sumpta, est objectum formale motivum intellectus divini. Major constat ex Philosophia, Minor autem, in qua est difficultas, ostenditur primo. Quamvis Angelus comprehendens seipsum, non solum substantiam suam, sed etiam proprietates, & caetera praedicata ad ipsum pertinentia cognoscat; sola tamen Angeli substantia, gerit vices speciei ad haec omnia cognoscenda: Ergo pariter, quamvis Deus seipsum comprehendens, non solum essentiam suam, sed etiam attributa & relationes cognoscat, sola tamen essentia, ut ab illis virtualiter distincta, est species quae divinus intellectus intelligit.

Secundo probatur eadem Minor: Divina essentia, quia continet eminenter creaturas, est

Tom. I.

A species quae Deus illas intelligit, ut supra arguimus: Sed essentia divina, ut distincta virtualiter à caeteris praedicatis, illa perfectissime continet: Ergo est species ad illorum cognitionem.

Tertio probatur ex fundamentis articulo praecedenti statutis: Ostendimus enim speciem intelligibilem in Deo non distingui virtualiter ab ejus essentia, intellectu, & intellectione; cum haec ad eandem lineam intellectualem pertineant, & idem objectum formale respiciant: At si species intelligibilis non esset sola divina essentia, sed etiam relationes & attributa, distingueretur virtualiter à natura Dei, & ab ejus intellectu, & intellectione, ut constat; cum attributa & relationes in Deo virtualiter distinguantur ab essentia, & ab intellectione constitutiva illius: Ergo sola divina essentia habet in Deo rationem speciei, non vero attributa, vel relationes.

104. Confirmatur, & magis illustratur haec ratio: Quia intellectus divinus est in sua linea formaliter simpliciter infinitus, non datur in Deo intellectus multiplex virtualiter, sed unus, non solum reali, sed etiam virtuali unitate: At divina essentia, ut species, est infinita simpliciter in ratione & linea speciei: Ergo in hac ratione est una reali & virtuali unitate: Atqui si non sola essentia divina, ut ab aliis virtualiter distincta, sed aliae divinae formalitates obtinerent rationem speciei, non esset in Deo una species unitate virtuali, sed multiplex virtualiter; quae enim essentiae, attributis, & relationibus, quatenus distinguuntur, conveniunt, virtualiter multiplicantur in Deo: Ergo sola Dei essentia, ut virtualiter à relationibus & attributis distincta, est species quae divinus intellectus intelligit.

105. Confirmatur amplius: Si relationes divinae, non solum ratione essentiae, sed etiam ratione sui, secundum id quod superaddunt essentiae, & lineae absolutae, essent species quae Deus intelligeret; sequeretur non solum virtualiter, sed etiam realiter multiplicari rationem speciei in Deo: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Falsitas Consequentis est manifesta, non enim minus inconveniens videtur, multiplicari in Deo realiter speciem intelligibilem, quam intellectum, vel intellectionem. Sequela vero probatur: quae conveniunt relationibus divinis, ratione illius quod addunt supra essentiam & lineam absolutam, realiter multiplicantur: Ergo si illis convenit ratione superadditi ad praedicata absoluta, ratio speciei, realiter multiplicatur species in Deo.

106. Probatur secundo conclusio, & amplius demonstratur divinas relationes non posse habere rationem speciei, nec consequenter objecti motivi, respectu divini intellectus. Species est principium quo intelligendi: Sed relationes divinae non sunt principium quo intellectionis essentialis: Ergo ratione sui non sunt species, nec gerunt munus speciei. Major constat ex Philosophia, Minor autem probatur. Absoluta sunt priora notionalibus in Deo, & consequenter nequeunt ab illis esse ut à principio; nam principium prius est eo quod est à principio: Sed intellectio essentialis in Deo est absoluta: Ergo relationes non possunt esse principium quo illius.

107. Probatur tertio: Si relationes in divinis haberent rationem objecti motivi, & speciei intelligibilis, sequeretur quod una persona, ratione

suæ subsistentiæ relativæ, per quam constituitur, & ab alia distinguitur, posset habere aliquem concursum effectivum, & aliquam operationem ad extra, quæ non esset communis alijs, sed ei propria & peculiaris; quod est contra communem sententiam Theologorum, qui docent opera Dei ad extra esse indivisa, & toti Trinitati communia. Sequela Majoris probatur; si enim paternitas v. g. ut virtualiter distincta ab essentia, & realiter à filiatione, & spiratione passiva, haberet rationem speciei, & objecti motivi in intellectu divina, posset etiam gerere vices speciei in intellectu creata, v. g. in visione beatifica: Sed hoc supposito, Pater haberet aliquam operationem, & concursum effectivum ad extra, qui esset illi proprius, & qui non conveniret Filio & Spiritui Sancto: Ergo &c. Major constat, idcirco enim divina essentia supplet, vel saltem supplere potest vices speciei impressæ in visione beatifica, quia habet rationem speciei in intellectu divina, cujus visio beatifica est quedam participatio: Ergo similiter si paternitas, ut virtualiter distincta ab essentia, habeat rationem objecti motivi, & speciei intelligibilis respectu divinæ intellectiois, idem poterit præstare in intellectu creata, & gerere vices speciei in visione beatifica. Minor autem, in qua est difficultas, sic ostenditur. De ratione speciei intelligibilis est concurrere effectivè ad intellectiois, iuxta communem sententiam: sicut enim ex concursu maris & fœminæ gignitur proles, ita ex objecto & potentia paritur notitia, ut dicit Augustinus: Ergo si paternitas, ut distincta virtualiter ab essentia, & realiter à filiatione & spiratione, possit in visione beatifica gerere vices speciei intelligibilis, Pater in divinis poterit habere aliquem concursum effectivum, & aliquam operationem ad extra, quæ toti Trinitati non erit communis, sed ei peculiaris & propria.

108. Probatur quartò conclusio: Illud est objectum formale motivum divinæ intellectiois, in quo Verbum Divinum per se primò assimilatur Patri: Atqui non assimilatur per se primò in attributis, & multò minùs in relationibus; aliàs communicaretur Filio paternitas, sicut natura: Ergo objectum motivum divinæ intellectiois est sola essentia divina, ut distincta virtualiter à relationibus & attributis. Minor patet, Major probatur. Secunda persona procedit ut Filius, & ut Verbum, seu species expressa: Sed Verbum, aut species expressa, per se primò assimilari debet objecto formali motivo, & speciei impressæ; & actualissimè exprimere ac repræsentare quæ ab ipsa specie intelligibili per se primò repræsentantur: Ergo illud est objectum formale motivum divinæ intellectiois, in quo Verbum Divinum per se primò assimilatur Patri.

Denique probatur conclusio: Objectum motivum intellectus divini, vel sunt omnia attributa, vel nullum, cum de omnibus eadem militet ratio: Sed est aliquod attributum, cui repugnat esse objectum formale motivum intellectus divini: Ergo id omni attributo repugnat, & consequenter sola divina essentia, ut distincta virtualiter ab attributis, est objectum formale motivum intellectus divini. Major constat, Minor probatur. Cui repugnat ad intellectiois actualem movere, repugnat esse objectum motivum intellectus: Sed volitioni divinæ repugnat ad intellectiois movere, cum volitio sit intel-

A lectione, saltem naturà, posterior, illamque necessariò supponat, vel ut causam effectivam, vel saltem ut regulam à qua dirigatur: Ergo volitioni divinæ repugnat esse objectum motivum intellectus divini.

Dices: Spiritus Sanctus procedit à Filio in genere principij productivi, & quasi effectivi; & tamen Filius procedit ex cognitione non solius Patris, sed etiam Spiritus Sancti (ut frequentius docent Theologi) & consequenter à Spiritu Sancto, ut objecto cognito procedit: Ergo quamvis cognitio sit principium regulans, imò efficiens volitionem, ut aliqui existimant, poterit à volitione, ut ab objecto causari, & objectivè moveri.

B Respondeo Spiritum Sanctum non esse objectum motivum cognitionis ex qua Verbum procedit, sed tantum terminativum: objectum autem purè terminativum, non concurrat effectivè ad volitionem, nec ad terminum illius: quare ex eo quod Verbum Divinum, ex cognitione Spiritus Sancti procedat, non sequitur Spiritum Sanctum esse principium illius. Caterum objectum motivum efficienter ad cognitionem concurrat: cum ergo stare non possit, quòd cognitio regulans volitionem, à volitione regulata efficiatur, divina volitio non potest habere rationem objecti motivi, respectu intellectiois divinæ; quamvis Spiritus Sanctus sit objectum terminativum illius cognitionis, ex qua Verbum procedit.

§. IV.

Præcipue obiectiones solvuntur.

O Bjectiones primò: Essentia divina habet rationem speciei, & objecti motivi divinæ intellectiois, prout est in se; quòd enim sit objectum motivum, non convenit ei per nostram considerationem: Sed essentia divina, ut est in se, est attributa & relationes, cum ab illis solùm per rationem nostram distinguatur: Ergo essentia divina, ut habet rationem speciei, & objecti motivi divinæ intellectiois, attributa & relationes includit.

D Respondeo concessà Majori, distinguendo Minorem: Essentia divina ut est in se, est attributa & relationes, identitate reali formali, concedo Minorem: virtuali, nego Minorem, & consequentiam. Ut enim essentia divina moveat ad intellectiois, & non attributa & relationes, sufficit virtualis distinctio, quamvis moveat prout est in se: sicut virtualis distinctio Paternitatis ab essentia, sufficit ut hæc communicetur Filio, & non communicetur paternitas; & distinctio virtualis naturæ à personalitate Filij, sufficit ut hæc immediatè uniatur humanitati, natura verò mediatè; distinctio etiam virtualis inter veritatem & bonitatem divinam, sufficit ut veritas & non bonitas specificet intellectum, & bonitas & non veritas specificet voluntatem, ut constabit ex dicendis disputatione sequenti. Unde sicut ista consequentia non valet: Intellectus specificatur à veritate ut est in se: Veritas ut est in se, est bonitas: Ergo specificatur à bonitate; quia veritas à bonitate virtualiter distinguitur: ita consequentia contra nos facta non tenet, ob similem distinctionem, quæ inter essentiam, attributa, & relationes versatur.

E Dices: Quia divina essentia in se terminat visionem beatam, & in se est attributa & relatio-

nes, inferunt nostri Thomista infra quæst. 12. non posse videri essentiam, non visis attributis & relationibus: Ergo pariter ex eo quod moveat intellectum divinum, ut in se est, & ut sic fit attributa & relationes, rectè inferitur non posse essentiam movere ad intellectiõnem, nisi etiam attributa & relationes ad eam moveant.

Respondeo negando consequentiam & paritatem: Ratio discriminis est, quia in terminando cognitionem intuitivam, conveniunt omnes Dei formalitates, secùs autem in movendo; & ideo non potest una terminare cognitionem intuitivam, alterà non terminante: potest autem una movere, alterà non movente; etsi prout in se moveant. Sicut non potest veritas divina videri, latente bonitate: potest autem specificare intellectum, tanquam ratio formalis sub qua, bonitate non specificante: cuius ratio alia esse nequit, nisi quia in terminando conveniunt, secùs in specificando.

112. Objicies secundò: Objectum primarium, motivum vel terminativum intellectus divini, debet esse perfectissimum omnium quæ excogitari possunt: Sed ens divinum, ambiens naturam divinam, relationes, & attributa, est omnium perfectissimum: Ergo est objectum primarium intellectus divini. Major videtur certa, quia intellectiõni perfectissima assignari debet perfectissimum objectum. Minor etiam patet, quia ens divinum sic sumptum, est omnibus modis infinitum, cum non solum includat perfectiones spectantes ad lineam naturæ, sed etiam illas quæ pertinent ad rationes attributales.

Confirmatur: Ens divinum, ut ambiens naturam, relationes, & attributa, est actus purissimus, omnemque potentialitatem excludens: Ergo habet actualitatem requisitam ad rationem objecti formalis & primarij, motivi, vel terminativi intellectus divini.

113. Respondeo primò distinguendo Majorem: Debet esse omnium perfectissimum, quod possit habere rationem speciei intelligibilis, & identificari cum intellectu, sine distinctione virtuali, concedo Majorem. Si non possit habere hæc duo, nego Majorem. Ens autem divinum, ut ambit relationes & attributa, illas conditiones non habet, quia non identificatur cum intellectu divino, sine distinctione virtuali, nec habet rationem speciei intelligibilis: alioquin relatio Spiritus Sancti esset objectum motivum cognitionis essentialis, ut est in Patre, & sic prius naturà deberet esse productus Spiritus Sanctus, quam à Patre cognosceretur.

Secundò responderi potest, & in idem redit, objectum per se primò motivum divini intellectus, debet esse omnium perfectissimum, quod sit ejusdem puritatis & immaterialitatis cum intellectu, concedo Majorem. Si non sit, nego Majorem. Ens autem divinum, ut ambit naturam, relationes, & attributa, non est ejusdem puritatis, & immaterialitatis cum intellectu divino, ut constabit ex dicendis §. sequenti.

114. Ad confirmationem dicendum: Quod licet attributa & relationes habeant puritatem & actualitatem infinitam, quatenus apta sunt sibi realiter identificare existentiam increatam, tamen non habent tantam in propria linea attributi, quantam habet essentia in linea naturæ, & quanta requiritur ad rationem speciei & objecti motivi: quandoquidem non identificant sibi suam existentiam, sine distinctione virtuali, sicut facit

A essentia. Ad do quod essentia divina non obtinet rationem speciei, & objecti motivi, tam respectu sui, quam attributorum & relationum, ex eo solum quod est actus purissimus, & summè immaterialis, sed quia est actus purus, omnes Dei perfectiones radicaliter continens. Sicut enim licet natura Angeli, & illius proprietates, in eodem gradu immaterialitatis conveniant; sola tamen natura unitur intellectui proprio ut species, quia est radix cæterarum perfectionum: ita quamvis daretur, quod attributa & relationes essent ejusdem immaterialitatis & puritatis ac divina essentia, illa tamen sola esset species, quæ divinus intellectus omnia Dei prædicata cognoscit; quia est radix omnium illorum, ac proinde sufficiens ad omnia representanda.

B Objicies tertio: De ratione objecti formalis, tam motivi, quam terminativi, est distingui realiter, vel saltem virtualiter, ab intellectu: Sed divina essentia ne virtualiter quidem ab intellectu differt; cum hæc sint intra eandem lineam, & cum divina intellectio (ut supra ostendimus) sit naturæ divinæ constitutiva: Ergo divina essentia non potest esse objectum motivum vel terminativum divinæ intellectiõnis. Minor constat ex supra dictis, Major verò probatur. Objectum motivum se habet ut principium realiter, vel saltem virtualiter influens in intellectuõnem, mediante specie intelligibili, quæ intellectum complet & fecundat; item objectum formale terminativum, specificat ipsam cognitionem: Sed specificatio, & realis, aut virtualis influxus in cognitionem, sine reali, vel saltem virtuali distinctione, salvari nequeunt: Ergo de ratione objecti motivi est distingui, virtualiter saltem, ab intellectuõne.

C Respondeo negando Majorem: Cum enim intellectus intelligendo fiat res intellecta, ut docent Philosophi in libris de Anima, formalis ratio objecti non petit essentialiter distinctionem realem, aut virtualementem ab intellectu & intellectuõne, sed potius unitatem & identitatem: distinctio verò & divisio inter illa, nascitur ex imperfectione & limitatione creaturæ, ut docet D. Thomas infra quæst. 14. art. 2. Itaque tantum abest quod intellectio, ut est analogicè communis Deo & creaturis, in supremo suo analogato (scilicet Deo) postulet ab objecto intellecto, realiter aut virtualiter distingui, quin potius petat oppositum, ut eruditè docent Salmanticenses Tract. 3. de scientia Dei, disp. 3. dubio 2. §. 2. & 4. Ad probationem ejusdem Majoris respondetur ex illorum doctrina, objectum motivum vel terminativum, quod est tale formaliter tantum, debere ab intellectuõne realiter, aut saltem virtualiter distingui; secùs tamen illud quod est tale formaliter eminenter: eo quod illud non influat in cognitionem, nec eam terminet, aut specificet formaliter, aut virtualiter, sed tantum æquivalenter. Essentia autem divina, solum habet rationem objecti motivi, vel terminativi divini intellectus, formaliter eminenter: quatenus eadem entitas & formalitas in Deo præstat diversa munia, quæ in rebus creatis per diversas entitates aut formalitates exercentur. Hæc responsio illustrari potest exemplo existentia, quæ licet in rebus creatis, realiter, aut saltem virtualiter, ab essentia distinguatur: eo quod habeat rationem termini respectu illius, illa tamen secundum communiorem Thomistarum sententiam, ne virtualiter quidem differt

D distinctio verò & divisio inter illa, nascitur ex imperfectione & limitatione creaturæ, ut docet D. Thomas infra quæst. 14. art. 2. Itaque tantum abest quod intellectio, ut est analogicè communis Deo & creaturis, in supremo suo analogato (scilicet Deo) postulet ab objecto intellecto, realiter aut virtualiter distingui, quin potius petat oppositum, ut eruditè docent Salmanticenses Tract. 3. de scientia Dei, disp. 3. dubio 2. §. 2. & 4. Ad probationem ejusdem Majoris respondetur ex illorum doctrina, objectum motivum vel terminativum, quod est tale formaliter tantum, debere ab intellectuõne realiter, aut saltem virtualiter distingui; secùs tamen illud quod est tale formaliter eminenter: eo quod illud non influat in cognitionem, nec eam terminet, aut specificet formaliter, aut virtualiter, sed tantum æquivalenter. Essentia autem divina, solum habet rationem objecti motivi, vel terminativi divini intellectus, formaliter eminenter: quatenus eadem entitas & formalitas in Deo præstat diversa munia, quæ in rebus creatis per diversas entitates aut formalitates exercentur. Hæc responsio illustrari potest exemplo existentia, quæ licet in rebus creatis, realiter, aut saltem virtualiter, ab essentia distinguatur: eo quod habeat rationem termini respectu illius, illa tamen secundum communiorem Thomistarum sententiam, ne virtualiter quidem differt

in Deo ab ejus essentia, quia non habet respectu illius rationem termini formaliter, sed formaliter eminenter.

§. V.

Resolvitur alia difficultas, & explicatur objectum formale terminativum intellectus divini.

117. **D**ico tertio: Objectum formale terminativum intellectus divini, non esse ens divinum ut sic, ut complectitur relationes & attributa, sed essentiam divinam, ut à relationibus & attributis virtualiter distinctam.

Probatur primò conclusio ex principiis supra statuis: Ut enim supra ostendimus, intellectus & objectum ejus primarium, debent convenire in gradu immaterialitatis: Sed sola divina essentia, cum divino intellectu in gradu immaterialitatis convenit: Ergo illa sola est objectum formale primarium intellectus divini. Minor probatur: Intellectus & intellectio divina, cum constituent metaphysicè naturam Dei, sunt re & ratione indistincta à sua existentia, & ultima actualitate; attributa autem, & relationes, in Deo virtualiter distinguuntur ab existentia, cum existant per existentiam ipsius essentiae, ut certum est de attributis, & ostendimus de relationibus in Tractatu de Trinitate: Ergo non sunt in eodem gradu actualitatis cum intellectu divino, nec consequenter in eodem gradu immaterialitatis.

*Disp. 3.
art. 6.*

118. Probatur secundò conclusio: Intellectio divina non distinguitur virtualiter à suo objecto primario: At si illud includeret formaliter relationes & attributa, divina intellectio virtualiter ab illo distingueretur: Ergo objectum formale terminativum intellectus divini, non includit relationes & attributa. Minor constat: relationes enim & attributa ab intellectu divina virtualiter distinguuntur. Major verò probatur: Intellectio divina (ut supra ostendimus) est divina naturæ constitutiva, ac proinde nihil supponit prius ratione: Sed hoc esset falsum, si virtualiter distingueretur à suo objecto formali terminativo; objectum enim ab intellectu virtualiter distinctum, est prius illà, quandoquidem est veluti causa illius: Ergo intellectio divina non distinguitur virtualiter à suo objecto primario.

119. Probatur tertio conclusio ratione fundamentali. Illud est objectum formale terminativum alicujus potentiae, quod ratione sui ab illa attingitur, & ratione cujus cetera attinguntur ab illa: Sed essentia divina, ratione sui à divino intellectu attingitur, attributa verò & relationes, ratione essentiae: Ergo hæc, ut ab illis virtualiter distincta, est objectum formale terminativum intellectus divini. Major constat exemplò colorati, quod est objectum formale terminativum potentiae visivæ; quia per se primò, & ratione sui, ab illa attingitur, cetera verò ratione ipsius. Minor etiam est evidens quantum ad primam partem, quæ asserit quod essentia divina ratione sui attingitur à divino intellectu: probatur verò quantum ad secundam, quæ affirmat attributa & relationes ratione essentiae attingi. Quod ratione sui non representatur intellectui divino, sed ratione essentiae, non cognoscitur ratione sui, sed ratione essentiae: Atqui attributa & relationes, non ratione sui, sed ratione essentiae representantur intellectui divino: Ergo non ratione sui, sed ratione essentiae cognoscuntur.

A Major est certa, nam idem ordo servatur inter objecta, in terminando cognitionem, ac in terminando representationem: unde quia ens rationis non representatur per propriam speciem, sed per speciem entis realis, ad cujus similitudinem confingitur, non primariò, sed secundariò ab intellectu nostro cognoscitur: nec alia ratione creaturæ secundariò cognoscuntur à Deo, nisi quia secundariò representantur per speciem, quæ divina intellectus intelligit. Minor verò probatur. Species quæ Deus intelligit, est sola divina essentia, ut §. præcedenti ostendimus: Sed divina essentia, ut species intelligibilis, seipsam solùm primò representat, alia verò ratione sui; vel quia illa eminenter continet, ut creaturas; vel quia in illis intimè includitur, ut attributa & relationes: Ergo attributa & relationes, non ratione sui, sed ratione essentiae, intellectui divino representantur.

B Confirmatur primò: Quia substantia Angeli non est species per se primò ordinata ad representandum, primò representat se, proprietates autem, & alias perfectiones, non ratione illarum, sed ratione sui: At divina essentia est species, non ordinata per se primò ad representandum alia; hæc enim ordinatio est imperfectio, soli enti intentionali conveniens: Ergo primò representat se, attributa verò & relationes solùm secundariò, & ratione sui.

C Confirmatur secundò: Quia creaturæ cognite à Deo, non uniantur ratione sui, ut species cum divino intellectu, non representantur ratione sui, sed ratione essentiae: Atqui etiam attributa & relationes, non uniantur ratione sui ut species, sed ratione essentiae divinae: Ergo non ratione sui, sed ratione essentiae representantur.

D Probatur ultimò conclusio, & rursus demonstratur, quòd essentia divina sit intellectui divino ratio objectiva cognoscendi relationes & attributa, & consequenter ejus objectum formale terminativum. In primis enim, quia divina essentia est infinita simpliciter in ratione speciei, non tantum est ratio cognoscendi seipsam per modum speciei, sed etiam creaturas, & omnia alia quæ cognoscuntur à divino intellectu: Sed etiam in ratione objecti est infinita simpliciter: Ergo non tantum est ratio objectiva cognoscendi seipsam, sed etiam relationes & attributa, omneque objectum à divino intellectu cognoscibile.

E Secundò: Quia ens reale ut sic, ratione sui cognoscitur à nostro intellectu, & alias per transcendentiam includitur in omni entitate creata, est illi ratio sufficiens cognoscendi quamlibet entitatem creatam: Sed divina essentia ratione sui cognoscitur à divino intellectu, & alias transcendit omnem perfectionem, & formalitatem divinam: Ergo est ratio objectiva intellectui divino cognoscendi omnem Dei formalitatem.

F Tertio: Ideo divina essentia est intellectui divino ratio ex parte objecti cognoscendi creaturas, quia illas continet eminenter: Sed etiam continet radicaliter attributa, & relationes: Ergo est ratio objectiva intellectui divino terminandi illorum cognitionem. Minor est evidens: Major verò patebit ex dicendis in tractatu de scientia Dei disputatione secunda, articulo primo & secundo, ubi varijs rationibus, & SS. Patrum autoritatibus ostendimus, Deum non cognoscere creaturas immediatè in seipsis sed solùm in seipso, & in essentia sua tanquam in causa.

§. VI.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò : Objectum formale terminativum potentia, debet esse commune omni objecto materiali à tali potentia inspecto: Sed essentia divina, ut virtualiter à relationibus & attributis distincta, non est communis omni objecto materiali, à divino intellectu inspecto, bene tamen ens divinum ut sic: Ergo istud, & non illa, est objectum formale terminativum intellectus divini. Minor probatur, nam attributa & relationes sunt objecta veluti materialia divini intellectus: Sed de illis non pradicatur essentia, quatenus ab illis virtualiter distincta, bene tamen ens divinum: Ergo &c.

122. **C**onfirmatur: Illud est objectum formale terminativum alicujus potentia, cum quo convertitur ratio formalis sub qua specificativa illius: Sed ratio formalis sub qua intellectus divini, non convertitur cum essentia, ut distincta ab attributis, sed cum ente divino transcendentis: Ergo istud est objectum formale terminativum intellectus divini. Minor probatur: nam ratio sub qua intellectus divini, est veritas divina: hæc autem ad ens divinum consequitur, sicut veritas creata sequitur ad ens creatum: Ergo ratio formalis sub qua intellectus divini, non convertitur cum essentia ut distincta ab attributis, sed cum ente divino transcendentis.

123. **R**espondeo distinguendo Majorem: Debet esse commune communitate rationis, nego: Communitate reali, aut virtuali, concedo. Similiter distinguo Minorem: Essentia divina, ut ab attributis & relationibus virtualiter distincta, non est communis omni objecto materiali divini intellectus; communitate rationis, concedo: communitate reali, aut virtuali, nego.

Explicatur: Cum intellectus divinus sit in summo actualitatis & perfectionis intra lineam intellectus, oportet ei assignare perfectissimam objecti communitatem: communitas autem realis, quæ gaudet divina essentia respectu perfectionum divinarum, & virtualis quam habet per ordinem ad creaturas, perfectior est communitate rationis, quæ convenit enti divino: nam commune per rationem, aequaliter ut ens in potentia comparatur ad inferiora, & ut divisibile in illa; & ideo commune per rationem, est proportionatum objectum intellectus creati, non autem intellectus divini. Hanc subtilè & acutam doctrinam tradit & exposuit Ferrariensis i. contra Gent. cap. 14. ad finem, ex qua patet responsio ad confirmationem: concessa enim Majori, neganda est Minor: nam ratio formalis sub qua objectiva intellectus divini, non est veritas communis, communitate rationis omni formalitati divina, sed veritas illis communis, reali & virtuali communitate, ob rationem iam assignatam: hæc autem non cum ente divino ut sic, sed cum divina essentia convertitur.

124. **O**bjicies secundò: Divina attributa pertinent ad objectum formale specificativum, & terminativum divina scientia: Ergo & divini intellectus. Consequentia patet, tum ex paritate rationis, tum quia repugnat, quòd ratio formalis alicujus habitus, magis se extendat quàm ratio formalis potentia. Antecedens verò probatur: cum enim scientia in Deo virtualiter distinguatur à lumine primorum principiorum, habet objectum

A formale virtualiter ab illa diversum: unde cum lumen primorum principiorum divinam essentiam tanquam objectum formale respiciat, scientia debet circa divina attributa, tanquam circa objectum formale versari.

Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem dicendum est, objectum formale specificativum & terminativum divina scientia, esse essentiam divinam, ut habet rationem causæ respectu creaturarum, & rationis à priori respectu attributorum: eadem verò essentia, ut immediate in se cognoscibilis, seu ut habet rationem primi veri, primique intelligibilis, specificat lumen primorum principiorum, ut in Tractatu de scientia Dei latius exponemus.

B **O**bjicies tertio: Objectum formale terminativum intellectus divini est aliquid supernaturale: Sed Deus ut unus non est supernaturalis, cum ratione naturali cognoscatur à nobis, bene tamen ut trinus; quæ ratione naturalem nostram cognitionem excedit: Ergo Deus, ut trinus, est objectum formale terminativum intellectus divini, & consequenter relationes ab ejus objecto terminativo excludendæ non sunt.

Respondeo negando Minorem: Deus enim non solum ut trinus, sed etiam ut unus, supernaturalis est entitativè, in omnium Theologorum sententia. Nec obstat à nobis ratione naturali cognosci quoad an est, mediatè, & abstractivè: nam hoc solum convincit, Deum ut unum non esse supernaturalem in ratione cognoscibilis abstractivè, & quoad an est; quod libenter fateamur, non autem quod entitativè supernaturalis non sit: aliàs non solum à posteriori, & quoad an est, posset Deus ut unus, à nobis viribus naturæ cognosci, sed etiam quidditativè; imò & posset proit unus, naturaliter intuitivè videri, quod cõmuni Theologorum sententiæ repugnat. Ratio autem cur ut unus sit supernaturalis entitativè, non autem in ratione cognoscibilis, cognitione mediatà & abstractivà: ut Trinus verò utroque modo supernaturalis sit, est quia ut unus cum effectibus naturæ connectitur, secus verò ut trinus, ut docent Theologi in Tractatu de Trinitate.

Objicies ultimò: Attributa & relationes non sunt objectum materiale & secundarium divina intellectiois, sicut creaturæ: Ergo pertinent ad ejus objectum formale & primum. Consequentia manifesta videtur, ex eo quòd inter objectum formale & materiale, primum & secundarium, nullum aliud mediet, ad quod attributa & relationes pertinere possint.

Respondeo attributa & relationes, neque esse objectum primum, neque propriè secundarium intellectus divini; sed veluti modos objecti primarij & specificativi, aut objecta materialia, transcendentaliter & intimè in se includentia ipsum objectum formale & primum: pro cujus intelligentia.

Notandum est ex Ferrariensi i. cont. Gentes cap. 48. objectum alicujus potentia tripliciter posse ad illam comparari. Primò ut sit ratio quæ specificativa illius, & per se primò ab illa inspecta: sicut sonus est objectum per se primum & specificativum auditus: color & lucidum visus. Secundò potest comparari ad illam, ut aliquid merè materiale, quod percipiatur beneficio alterius extrinseci & distincti habentis aliquam connexionem cum ipso: sic creaturæ sunt objecta secundaria & materialia quæ cognoscuntur in essentia divina; sic ens rationis est objectum ma-

*Disp. 4.
art. 2.
§. 2.
125.*

eriale intellectus creati, & proximus virtutis charitatis. Tertio potest dari aliquod obiectum, quod non sit ita primarium, sicut per se specificativum, nec ita secundarium, sicut merè materiale, sed medio modo se habens inter hæc: ita ut non quidem per se primò inspiciatur, sicut specificativum, sed ratione alterius, quod tamen non sit distinctum & extrinsecum, sed intrinsecè in eo imbibitum, & inclusum. Sic sonus ut acutus, non percipitur per se primò ab auditu, sed quodammodo secundario, ut est aliquid identificatum cum sono, qui est ratio per se inspecta ab auditu. Et hoc medio modo se habent relationes & attributa respectu intellectus divinæ: sunt enim intelligibilia per essentiam, ut in ipsis intimè & transcendentaliter imbibitam: quare licet illa non pertineant ad obiectum formale & primarium divinæ intellectus, sunt tamen quidam veluti modi intrinseci obiecti formalis & primarij, qui necessariò debent attingi ab ipsa, ut est comprehensiva & intuitiva.

*****

DISPUTATIO III.

DE ATTRIBUTIS DIVINIS in communi.

CONSIDERATA naturâ & quidditate Dei, consequens est ut ejus proprietates & affectiones, quæ, *Attributa divina*, à Theologis appellantur, contemplerur, & prius de illis in communi, postea in particulari differamus.

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit attributum divinum?

I. **D**ico primò: Attributum rectè definitur, ratio seu forma quædam absoluta, in specie atoma constituta, formaliter & necessariò in Deo existens, quæ ex modo nostro concipiendi, ad essentiam divinam, per modum veluti passionis, & proprietatis ejus, consequitur. Ita communiter docent Theologi, ex Damasceno libro 1. de Fide, cap. 12.

Explicatur hæc definitio. Primò dicitur, quòd attributum debet esse forma quædam absoluta, ut per hoc distinguatur à relationibus divinis, quæ rationem attributi non habent, cum non sint tribus personis communes, sicut debet esse attributum, quod est quædam essentia divinæ proprietatis. Secundò dicitur, quod debet esse in specie atoma constitutum, ut per hoc distinguatur à rationibus inadequatis attributorum, quæ propriè attributum non sunt. Additur quòd debet in Deo formaliter existere, ut per hoc differat, tum à perfectionibus secundum quid creaturarum, quæ non sunt formaliter, sed tantum eminenter in Deo; tum à quibusdam denominationibus intrinsecis, quibus Deus extrinsecè denominatur creator, gubernator, prouisor, &c. Dicitur etiam, illud esse necessariò in Deo existens, ut per hoc ab actibus liberis distinguatur. Tandem additur, quod debet ad essentiam divinam, per modum proprietatis consequi, quia divina attributa ad constitutum naturæ & quidditatis divinæ non pertinent, ut constat ex præcedenti disputatione, sed eam veluti modificant, & ad aliam lineam trahunt, & tanquam proprietates

A ad eam virtualiter consequuntur.

Dico secundò: Divina attributa esse virtualiter & eminenter plura.

Probatur primò: Nam Sapientiæ 7. Spiritus Divina Sapientiæ dicitur *Unicus & multiplex*: unicus propter summam ejus simplicitatem, multiplex vero ob virtuales distinctionem, & pluralitatem eorum quæ in eo sunt, ut exponit D. Augustinus Epist. 102. *Legitur* (inquit) *Spiritus Sapientiæ multiplex, sed rectè dicitur etiam simplex: multiplex enim, quoniam multa sunt quæ habet, simplex autem quoniam non aliud quàm quod habet, est.* Hæc est etiam ratio cur Hebræi attributa divina vocant *ספירות* *Sephiroth*, teste Rabbi Moyse in commentarijs suis ad cap. 1. libri *Ietsira*: *Abraham* (inquit) *Pater noster vocavit attributa Sephiroth, quæ sunt Saphiros, ad significandum, quemadmodum Saphirus omnes colores recipit: sic Deo omnes formas, benedictiones, emanationesque tribui: ita tamen ut hæc omnia summam Dei benedicti unitatem prædicent.*

Probatur secundò: Quamvis attributa divina non sint actu plures res, nec plures rationes formales; sed una omnino simplex (ut ostendimus articulo sequenti) hæc tamè præstat totum quod præstarent plures, si essent actu distincta; ad eum modum quo virtus Solis, quamvis non sit formaliter calor, præstat omnia quæ præstaret calor ipse, seclusis imperfectionibus: Ergo sicut virtus Solis eminenter calor, vel calorem habere dicitur; ita divina attributa, virtualiter & eminenter plura, & distincta dicuntur.

Confirmatur: Pluralitas & multiplicitas sequitur ad distinctionem: Ergo sicut ad distinctionem realem perfectionum quæ sunt in rebus creatis, sequitur realis earum pluralitas; ita & ad virtuales distinctionem divinarum attributorum sequitur virtualis illorum multiplicitas. Hoc præmissis, breviter hîc exponendæ sunt variae divinarum attributorum partitiones, à Theologis assignari solite.

Attributa igitur quædam sunt positiva, ut esse bonum, iustum, sapientem. Quædam negativa, ut esse incorporeum, infinitum, immutabilem, invisibilem, incomprehensibilem, ineffabilem, &c. Item aliqua sunt absoluta, quæ nullum important respectum ad creaturas, ut esse simplicem, unum, perfectum &c. Quædam respectiva, quæ sine ordine ad creaturas intelligi nequeunt; ut omnipotentia, providentia, iustitia, misericordia &c. Præterea quædam sunt quæ pertinent ad substantiam & esse Dei: ut simplicitas, perfectio, bonitas, infinitas, & alia quæ sequenti disputatione exponemus: quædam verò spectant ad operationem, ut intellectus, voluntas, omnipotentia, scientia, amor, iustitia, & misericordia, de quibus tractatu 3. & 4. differemus.

ARTICVLVS II.

An attributa divina, tam ab essentia Dei, quam inter se, formaliter ex natura rei distinguantur?

§. I.

Proponitur status difficultatis:

Suppono primò tanquam certum de fide, divina attributa, nec ab essentia, nec inter se